

N:o 196.

Af herr **E. Beckman**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande lämpligheten af en lagstiftning i fråga om förliknings- och skiljenämnder mellan arbetare och arbetsgifvare m. m.

Numera lär väl icke mången vilja bestrida arbetarens rätt att ensam eller i förbund med andra nedlägga arbetet — naturligtvis alltid under förutsättning, att han icke bryter ingånget aftal och att han icke genom hot eller våld kränker andras frihet.

Svårligen kan heller någon göra sig blind för det sakförhållandet, att det verkligen finnes tillfällen, då arbetaren, den svagare, i strejken har enda medlet att skydda sin vara, arbetet, från att sjunka i vanpris. En strejk kan stundom äfven i andra afseenden för honom vara enda utvägen att trygga eller bättra sin ställning.

Arbetarens rätt att genom arbetsinställelse söka vinna sina önskemål förnekas icke ens af den motionär, herr *Jan Eliasson*, som vid innevarande riksdag påyrkat lagstiftningens ingripande för stälfjandet af missbruk vid denna rätts begagnande. Visserligen yttrar han, att han finner det vara icke endast en rättighet, utan äfven en pligt för statsmagterna att betrakta arbetsinställelsers upphofsmän såsom brottslingar mot andras frihet». Men han förklarar dock uttryckligen, att han icke har för »afsigt att klandra alla arbetsinställelser eller söka minska friheten för arbetaren».

Emellertid är det uppenbarligen en åtgärd af mindre vikt att förekomma eller straffa vissa missbruk i fråga om strejker än att, så vidt möjligt, hindra deras utbrott. Ty ehuru strejk och dess motsvarighet från arbetsgifvarens sida, »stängning», under ofvan angifna förutsättningar äro fullt berättigade, så innebära de dock alltid ett slags krigstillstånd, och äfven det industriella kriget är kostsamt och ödeläggande. Härtill kommer, att när strejken en gång utbrutit, kan den svårligen biläggas, utan att den ena parten känner sig hafva lidit ett nederlag. Detta alstrar för framtiden stor ömtålighet, kanske ock en bitterhet, som glöder under askan, för att å nyo vid minsta anledning slå ut i full låga. Särskildt måste det ligga i sakens natur, att arbetaren, i fall han drager det kortaste strået och nödgas återtaga arbetet på de villkor segraren föreskrifvit, känner sitt misslyckande dubbelt tungt, just emedan han i så många afseenden är den mera beroende.

Vid dessa förhållanden kräver både klokhet billighet, att strejkens vapen tillgripes endast i yttersta nödfall och först när man på underhandlingens väg förgäfvat sökt genomdrifva sina önskemål.

Men underhandlingar mellan arbetare och arbetsgifvare föras med mindre utsigt till framgång, om underhandlarne väljas först då, när striden hotar att utbryta eller kanske redan uppflammat, och lidelserna å ömse sidor inkräktat på den lugna besinningen. Ombuden böra därför utses redan under fredens dagar för att stå såsom jembörelsevis opartiske, när deras tjänster påkallas.

Denna uppfattning har mångenstädes i utlandet gifvit anledning till upprättande af *stående förlikningsnämnder*, utsedda af arbetare och arbetsgifvare, antingen för en enskild fabrik för ett visst yrke eller för grupper af yrkesgrenar. Sjelfva hörnstenen för dessa nämnders verksamhet är det medgifvandet från både arbetstagare och arbetsgifvare, att man icke å någondera sidan sätter hårdt mot hårdt, icke inlåter sig på strejk eller stängning, innan tvistepunkterna förelagts företroendemännen och de inom sig behandlat frågan på gemensamt sammanträde.

Redan i denna omständighet — att stridigheterna dragas inför förlikningsnämnden — ligger en viss garanti mot att löpa åstad i den första uppbrusningen. Och detta betyder icke så sällan att man icke löper åstad alls. Man föredrager att på ett eller annat sätt ordna sina mellanhafvanden hellre än att kastas in i arbetsinställelsernas äfventyr och lidanden. Ett stort antal af de strejker, som fått en för arbetarne ogynsam utgång, skulle säkerligen aldrig utbrutit, om arbetsmarknadens ställning varit dem tillräckligt bekant. Mången lönestrejk har börjats under tryckta konjunkturer, hvilka för tillfället fullständigt omöjliggjort

löneförhöjning. Andra hafva framkallats af ömsesidigt missförstånd. Sådana strejker skulle mycket ofta kunnat undvikas genom gemensamma öfverläggningar inom förlikningsnämnder, der arbetare och arbetsgifvare mötas såsom jemlikar på sakkunskapens neutrala mark för att söka undanröjda hvad som kan stå i vägen för godt samarbete.

En af de mest kända former för förlikningsnämnder i egentlig bemärkelse — icke att förvexla med de fransk-belgiska »conseils de prud'hommes» eller andra inrättningar för afdömande af verkliga rättstvister inom näringarna — är den *engelska*, hvilken utgör en sammanmältning af tvenne ursprungligen i vissa afseenden skiljaktiga system, Mundellas och Kettles.

Dess allmänna drag äro följande:

Nämnden, hvars kostnader fördelas mellan parterna, utses för ett visst yrke eller del af ett yrke. Den bör vara temligen talrik, tolf till tjugu ledamöter, hälften arbetstagare, hälften arbetsgifvare, utsedde för ett år genom val af båda parterna. Hvarje tvistighet skall först hänskjutas till ett utskott, som undersöker saken och söker åstadkomma förlikning. När detta icke lyckas, hänskjutes frågan till nämnden i sin helhet. Vanligen utses samtidigt med nämndens ledamöter en skiljeman. Han eger att sammankalla nämnden, öfvervara dess möten, tillkalla vittnen och, i händelse öfverenskommelse på annat sätt ej kan träffas, afge utslagsröst. Nämndens beslut »anses bindande» för båda parterna. För att åt nämndens utslag i någon mån bereda laga kraft, öfverlemnas stundom åt hvarje arbetare, när han inträder i arbetet, ett exemplar af nämndens stadgar, med erinran derom, att de äro ett för honom och för arbetsgifvaren gällande kontrakt, och att om han eller arbetsgifvaren icke föga sig i nämndens utslag, så anses detta såsom kontraktsbrott och behandlas enligt stadgande i allmän lag.

För att åt nämnderna gifva fördelar af en mera officiell karaktär, samt inom vissa gränser bereda dem möjlighet att få sina utslag exekverade, har engelska parlamentet antagit åtskilliga lagbestämmelser. Lord St Leonards Act af 1867 undandrog emellertid från nämndens beslutanderätt »pris för arbete, hvarmed arbetaren i *framtid* skall betalas». Lagen beröfvade sig derigenom sjelf nästan all betydelse; ty tvister om framtida löneafstal utgöra i ett stort flertal fall sjelfva hufvudfrågan. Detta missgrepp undanröjdes genom Mundellas »Arbitration Act» af 1872. Den utsträcker nämndens bemyndigande till frågor

om framtida lön, arbetstid och i öfrigt till de »vilkor för arbetet, som kunna dragas inför domstol». Om arbetsgifvare och arbetare förklarar sig önska, att mellan dem uppkommen tvist skall slitas genom skiljedom, äro båda parterna bundna af utslaget, i fall det inom 48 timmar godkänts af arbetarne. Förbindelsen gäller, om icke annat uttryckligen blifvit bestämdt, så länge det mellan parterna träffade arbetsaftal varar. Dock kan öfverenskommelse träffas om rätt för endera kontrahenten att efter sex dagars uppsägning lösas från de honom genom utslaget ålagda förbindelser.

I tillämpningen synes hufvudvigten vid dessa nämnders verksamhet, såsom sig bör, läggas på *förlikningen* (conciliation). Som man ser, förutsätta de dock, när nämnden icke lyckas att genom vänlig öfverenskommelse undanrödja tvisteämnet eller bilägga stridigheten, frågas afgörande genom *skiljedom* (arbitration). De kallas också vanligen: *förliknings- och skiljenämnder*.

I *Nordamerikas Förenta stater* har lagstiftningen i detta ämne till större delen framkallats af de stora industriella stridigheterna i början af 1880-talet. De genom lagar i åtskilliga af de mest betydande staterna skapade förliknings- och skiljenämnder äro dels *statsnämnder*, hvilkas jurisdiktion sträcker sig öfver en hel stat, dels *lokala* nämnder för mindre områden.

För att gifva en antydning om de lokala nämndernas anordning, må här med några ord redogöras för lagen i Pennsylvania (af år 1883). Lagen gäller närmast jern-, stål-, väfnads-, glas- och stenkolsindustrierna. Vederbörande distriktsdomare eger att meddela förordnande åt skiljenämnd, så snart begäran om dess inrättande framställes af minst 50 arbetare och 5 eller flere arbetsgifvare, med minst 10 arbetare hvardera. Bisittarne skola utgöra minst fyra, hälften arbetare, hälften arbetsgifvare. De väljas för ett år i sänder. En särskild skiljeman väljes samfäldt af arbetare och arbetsgifvare. Han inträder först i händelse det befinnes omöjligt för domstolen att efter tre sessioner enas om ett utslag. Han är edsvuren och eger att inom 10 dagar fälla den slutliga domen. Vittnen höras på ed både af nämndens bland bisittarne valde ordförande och af skiljemannen. — En förlikningsbyrå, bestående af ett ordförande, valdt bland domstoleus ledamöter, skall i första hand pröfva hvarje fråga. Om byrån är enhällig, kan den utan vidare afgöra saken. I annat fall måste målet hänskjutas till nämnden i fullsuten rätt. — Kostnaderna bestridas genom frivilliga bidrag. Men ljus, bränsle och nyttjanderätten till lokal och möbler skola bestås af kommunen eller distriktet. — Alla frågor, som gemensamt beröra arbetares och arbetsgifvares in-

tressen — äfven löneskala med tillämpning för framtiden — kunna dragas under skiljenämndens värjo.

De s. k. statsnämnderna upptaga dels omedelbart mål till afgörande, i fall parterna sådant önska, dels mottaga de vädjemål från lokala nämnder.

I staten New-York föreskrifver lagen, att bland nämndens tre medlemmar, hvilka utnämnas af guvernören, en skall tillhöra det politiska parti, som vid senaste guvernörsval afgaf de flesta rösterna, en skall tillhöra det parti, som då var närmast i röstetal, och den tredje skall tillhöra någon inom staten befintlig arbetareorganisation.

I Massachusetts utses nämndens tre medlemmar af guvernören. En medlem skall vara representant för arbetsgifvare, en skall tillhöra en arbetareorganisation. Den tredje utses efter förslag af de båda andra; om de icke inom 30 dagar enas i sitt val, nämnes äfven han omedelbart af guvernören.

Statsnämnden eger äfven att på eget initiativ uppträda såsom medlare. Så stadgas exempelvis i New-Yorks lag att, närhelst strejk eller stängning någonstädes inom staten eger rum eller synes vara förestående, skall nämnden så vidt möjligt begifva sig till platsen, träda i beröring med båda parterna samt söka genom sin bemedling åstadkomma vänlig uppgörelse.

Rörande resultatet af lagstiftningens ingripande på här ifrågasvarande område föreligga från olika håll ganska olika uppgifter. Det vill synas, som om omdömena icke sällan färgades af bedömarens större eller mindre benägenhet att erkänna lagstiftningen såsom ett lämpligt och berättigadt medel vid lösningen af sådana ekonomiska stridigheter, som här åsyftas. Betecknande är emellertid de talrika röster, som ur arbetarnes läger höjas till förmån för lagfästa förliknings- och skiljenämnder. Synnerligen tungt vägande synes mig ock det betänkande, som nyligen till engelska parlamentet ingifvits af den kongl. kommission, som med anledning af de stora australiska strejkerna tillsattes i New-South-Wales 25 november 1890.

Denna kommission »the Royal Commission on Strikes, New South Wales», som insamlat ett ofantligt material af uppgifter och uttalanden från tre verldsdelar, erkänner visserligen, att olika uppfattningar råda äfven bland de sakkunnige, men förordar dock obetingadt en af staten ordnad förlikning och skiljedom, fotad både på lokala nämnder och på en statsnämnd.

Hvad särskildt den senare beträffar yttrar kommissionen: »vida öfvervägande vittnesbörd framhåller med bestämdhet, att tillvaron af en sådan statsnämnd för förlikning skulle öfva en helsosam och lugnande verkan. En sådan institution, beklädd med statens myndighet, skulle inför allmänheten stå såsom en alltid och utan uppskof tillgänglig medlare, och allmänna opinionen skulle vända sig mot dem, som — derest det icke skedde på särdeles goda grunder — vägrade att begagna sig af dess bemedling.»

Hänvändandet till statsnämnden anser kommissionen böra vara frivilligt. Dock skall, om endera parten önskar draga saken inför nämnden, den andra vara tvungen att härtill gifva sitt medgifvande eller ock nödgas underkasta sig, att målet af nämnden afgöres utan dess hörande.

I fråga om domens bringande till verkställighet anser kommissionen, i strid med många af de inför henne inkallade vittnen, att tvångs-exekution icke bör ifrågakomma. Den skulle svårligen kunna låta sig genomföra och skulle i de flesta fall vara obehöflig. Naturligtvis kan man icke tvinga en arbetare att utöfver den tid, för hvilken han möjligen har kontraktsenligt bundit sig, fortfara att arbeta för en viss lön. Lika litet kan en arbetsgifvare tvingas att fortfara med sin fabrikation, om han finner det för sig fördelaktigare att upphöra med densamma. Deremot är det, anser kommissionen, allt skäl att antaga, »att i det långt större flertalet fall skiljemännens utslag skall bringa tvistigheten till ett slut och då vore det icke lämpligt att för undantagsfallens skull *införa den motbjudande principen af legalt tvång*.» Önska deremot de tvistande sjelfva att ställa sig under tvång, så kan detta ske genom på förhand afslutad kontraktsenlig öfverenskommelse.

Redan af de kortfattade antydningar som i det föregående blifvit gjorda framgår, huru många och ömtåliga frågor lagstiftaren måste för sig uppställa, om han vill åt förlikningstanken gifva lagens stöd och myndighet. Sådana frågor äro exempelvis: bör lagen påbjuda eller endast erkänna och reglera förliknings- och skiljenämnder? Bör jemte lokala nämnder äfven en statsnämnd, till hvilken vad kan ske, inrättas? Bör nämnden i sin helhet utses förr än tvist uppkommit eller kompletteras först då stridigheter utbrutit eller hota att utbryta? På hvad sätt skola ledamöterna utses? I hvad utsträckning bör nämndens utslag ega laga bindande kraft? o. s. v.

Det synes mig vara alldeles uppenbart, att en utveckling af förlikningstanken skulle vara af ovärderlig nytta för lösningen af de tviste-

frågor, som numera äfven uppröra vårt samhälle. Lyckligtvis har hittills i stort sedt vårt lands arbetare och arbetsgifvare, äfven då meningsskiljaktigheter rådt, uppträdt med erkännansvärd sans och måtta. Ur alla synpunkter är det dock riktigast att icke försumma något, som synes egnadt att undanröjda orsakerna att tillita strejkens eller stängningens tveeggade vapen. De senaste månadernas erfarenheter hafva ytterligare erinrat samhället härom, likasom de ock visat, att arbetarne äfven hos oss börjat inse, att genom skiljemän en utväg ur striderna skulle kunna vinnas. Måhända hade de i denna rigtning gjorda försök utfallit lyckligare, om en stående nämnd funnits, som kunnat erbjuda sin bemedling, innan upphetsningen försvårat fredlig uppgörelse.

Jag är således lifligt öfvertygad, att samhället begår en försummelse, som i framtiden kan komma att hämna sig, om man icke noggrant undersöker i hvad omfång och på hvad sätt lagstiftningen må kunna främja, att förlikning och skiljedom äfven här i landet användes till afvärjande af arbetsinställelser med deras lidanden och förluster. Å andra sidan synes det mig alldeles klart, att en så omfattande och svårlost frågas utredning svårligen kan ske annat än genom medel, som endast stå regeringen till buds.

Jag får därför härmed vördsamt föreslå,

att Riksdagen genom skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte anhålla om utredning rörande lämpligheten af en lagstiftning i fråga om förliknings- och skiljenämnder mellan arbetare och arbetsgifvare, samt om framläggande för Riksdagen af de förslag, som med anledning häraf må synas påkallade.

Stockholm 25 mars 1891.

Ernst Beckman.

I förestående motions syfte instämma

<i>J. Johansson</i> från Noraskog.	<i>Christian Lovén.</i>	<i>Anton Hahn.</i>
<i>Hugo E. G. Hamilton.</i>	<i>Emil Hammarlund.</i>	<i>S. J. Boëthius.</i>
<i>Henrik Hedlund.</i>	<i>A. F. Liljeholm.</i>	<i>Magnus Höjer.</i>
<i>Curt Wallis.</i>	<i>Carsten Jacobsen.</i>	<i>C. W. Collander.</i>
<i>J. Mankell.</i>	<i>Johan Sjöholm.</i>	<i>J. A. Fjällbäck.</i>